

פֶּלְדֵּשׁ יְהוָה לְהַלְלָה

גלוין 512 [שנה י'א]

פרק ב' טענ'ת

פרק מ' ואינו נקל אין הלהכה – ענטפערט אמן נאר שטכח

די גמ' (ברכות מה ע"ב) פרעגט: אין בריתא שטייט העונה אמן אחר ברכותיו הרוי זה משובח, און אין בריתא שטייט הרוי זה מגונה! לא קשיא: כי בונה ירושלים פון ברהמ"ז, קען מען ענטפערן אמן נאר זיין ברכה, אבל בערבי אנדערע ברכות איין דאס מגונה. אין די ראשונים איין דא גרויסע מחלוקת צו דוקא בי בונה ירושלים ענטפערט מען אמן, אבל נאר ישtabה ענטפערט מען נישט אמן, אדרע בי ישtabה ענטפערט מען אויך אמן. די סברא בי בונה ירושלים איין, ווילע עס איין דער סוף ברכה פון ברכת המזון מן התורה, און ווילע אויך מדרבן, מיליא ווועט אויסקומען אז בי יהלוך נאר היל וואס איין א סוף ברכה, קען מען ענטפערן אמן אויך, און דאס איין שיטת התוס'. אבל דער רמב"ם (הלוות ברכות א', טז-יח), שריביבט "כל העונה אמן אחר ברכותיו" – הרוי זה מגונה, והעונה אחר ברכה שהיא סוף ברכות אחנות – הרוי זה משובח... ולמה לא יענה אמן אחר ברכת הפירות וכיוצא בה? מפני שהיא ברכה אחת, ואון עונין אמן אלא אחר ברכה אחרונה שקדמה אותה ברכה אחרת... להודיע שכבר השלים כל ברכותיו, ולפיכך עונה אמן". קומט אויס איז עס דארף זיין צוויי ברכות רצופות אווי וויאי בי ברהמ"ז, אבל יהלוך און ישtabה איין דא הפסיק פון די ברכות זאל מען נישט ענטפערן אמן, קומט דער בית יוסף (או"ח סי' רט"ז) און האלט איז מנהג העולם איז צו ענטפערן אמן, וויליל פסוקי דזימרא עזענען דברי שבת והילול איין דאס אווי וויא צוויי ברכות רצופות, און דער ש"ת מהרב"ח ליגט צו או וויל מען טאר נישט אויסרעדן צוישן ברוך שאמר און ישtabה הייסט דאס צוויי ברכות רצופות און אווי אויך בי הילל, דעריבער ענטפערט מען אמן בי ישtabה און יהלוך. דער ראי"ש (ברכות פ"ז סימן) האלט און אווי וויא בונה ירושלים איין א סיום אויף ברהמ"ז דאוריתא, אווי איז ישtabה א סיום אויף פסוקי דזימרא און יהלוך איין א סיום אויף הילל און מען ענטפערט אמן. (שם ובולון תשע"ט)

ווער אוֹי מִפְנֵי הָעַם
ו/orא בֶּלְקָן אָפָּר אֶת כֵּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאָמָרִי וַיַּגַּר מוֹאָב מִפְנֵי הָעַם
מֵאָד בַּיְּרָהוּא וַיַּקְרֵז מוֹאָב מִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (כב-כג) צו פָּרָשְׁתִּין דִּי
שִׁינְיוֹן הַלְשׁוֹנוֹת: פְּרִיעָרֶת עָשָׂה "יִשְׂרָאֵל" לְאָמָרִי, אוֹן נְאָכָלָם וַיַּגַּר מוֹאָב
מִפְנֵי הָעַם, אוֹן נְאָכָלָם וַיַּקְרֵז מוֹאָב מִפְנֵי "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"? נָאָר נָאָך וְוָאָס
בֶּלְקָן גַּעֲזָעָן אוֹן דִּי אִידָּן הַאֲבָן גַּעֲזִיגָּת אָמָרִי, הָאָט עָר בָּאתְ מִשְׁתָּחָת
מוֹרָא גַּעֲהָאָט פּוֹן דִּי אִידָּן, וַיַּלְיָל עַס שְׁטִיטִית אל תַּצְרֵר אֶת מוֹאָב וְאֶל
תַּחֲנֵר בְּסָמְלָחָמָה! אָבָעָר עָר הָאָט מוֹרָא גַּעֲהָאָט פּוֹן הָעַם דִּי עַרְבָּ רַב,
וְוָאָס פָּאָלָגָן נִשְׁתָּחָת דִּי תּוֹרָה בַּיְּרָהוּא: זַי זַעֲנָעָן אָסָאָך אָוֹן שְׁטָאָרָק,
אָבָעָר פּוֹן "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" אִיז נָאָר גַּעֲוָעָן וַיַּקְרֵז, קָצָו בְּהַיִּים: אוֹן נִשְׁתָּחָת
גַּעֲקָעָנָת פָּאָרְטָרָאָגָן אוֹן דִּי אִידָּן זַעֲנָעָן אָזְוִי גְּרוּוֹס. (פָּנִי אַרְתָּה הַוּוֹוִיֶּץ) דָּעָר
סְפָר פָּנִי הַפִּימִים (הַגָּאוֹן רַמְשָׁה מְרֻדְכִּי שְׁטָעָגָר תְּרִמְמָה), פָּרָעָגָת אָוִיךְ דִּי זַעֲלָבָע
דִּיּוֹקִים, אוֹן אִיז מוֹסִיף צַו פָּרָעָגָן אוֹרִיב עַס שְׁטִיטִית וַיַּגַּר מוֹאָב מִפְנֵי הָעַם
פָּאָרְרוֹאָס שְׁטִיטִית נִשְׁתָּחָת נְאָכָלָם וַיַּקְרֵז מוֹאָב מִפְנֵי? אָוִיךְ פָּרָעָגָת דָּעָר דִּי
אַלְיהָוָה מְוֹרָחִי אָז רַשְׁיָּזָגָט "אָמָר אָלוּ שְׁנִי מֶלֶכִים שַׁהְיִינוּ בְּטוֹחוֹם עֲלֵיכֶם
לֹא עַמְדוּ בְּפָנָיהם אָנוּ עַל אֶחָת כְּמָה וּכְמָה לְפִיכְךְ וַיַּגַּר מוֹאָב". אוֹן אוֹרִיב
דָּעָר וַיַּגַּר מוֹאָב גַּיִּט אָוִיךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁטִיטִית דָּאָךְ דִּי מְוֹרָא אִיז גַּעֲוָעָן
בַּיְּרָהוּא, אוֹן נִשְׁתָּחָת וַיַּלְיָל עַס מִינְטָחָת דִּי צְוּוּיִי מֶלֶכִים? נָאָר לְוִיטָה
וְוָאָס מַעַן הָאָט פְּרִיעָרֶת גַּעֲזִיגָּת אָז הָעַם מִינְטָחָת דִּי עַרְבָּ רַב, אָיִז
נִשְׁתָּחָת שְׁוֹעָר דִּי אַלְעָן דִּיּוֹקִים. (שְׁמָחָה זְבוֹלוֹן תְּשֻׁעָה")

הניע ווונקל: ודיות וועגן פריעורדגע ספרים און מהבריט (פרק ב)
מהדר'ל מפראג על טור יו"ד עם ספר אמרי מוענד

א ספר וואס איז נישט באקאנט פון הייליגן מהר"ל מפארג איז דער
הרידושי מהר"ל אויף טור יוי"ד. געדראקט איז זולצבאך שנטת תקל"ה, ווי
אויז איז דאס געווווארן געדראקט? עס איז געווווען אַתְּ ח' ר' מאיר בהר"ד
אליעזר פון שטאט ניארין אַינְיקָל פון הגארן ר' מנחן מן, ער האט
געלארטנט בי הגאון ר' יידי טיאה וויל זצ"ל אַבְּד' וראש ישיבת
בקאָרְלְסְרוֹאָה דער זוֹן פון רבינוֹתָןָאָו וויל דער קרבן נתנאָל, ער איז
געווווען אַתְּ לְמִידָּמָה מובחק פון רבינוֹתָן אַיְבְּשִׁיךְ צוֹקָל. ר' יידי האט
געשריבן חיבורים בנגלה ובנסתור אבער אלעלס איז געדראקט נאָך זיין
פֿטְרִירָה. ער האט פֿאָרְדְּמָאָגָּט אַסְאָךְ אַלְטָעָתְּ כְּתֵבְיָה, אַרְזְּיָן תְּלִימִידָּר' מאיר
האט געצען דער כת"י פון מהר"ל אויף יוי"ד, וואס ער האט אַגְּגָהוּבוּן
צ'וּ ווועָרְן פֿאָרְפּוּלִיט, האט ר' מאיר גענוומען דאס מעתיק זיין, אַונְ ר'
מאיר זייןנדיג אַמְּחַדְּשָׁה האט געוואָלָט אַרְוִיסְגָּעָבָן זִינְעָן חידושים אויך
האט ער צוֹזָאמָעָן גַּעֲלִיְגָט בִּיְדֻעָה זִידּוּשִׁים אָזֶן עַס אַיז געוווֹרָן אַסְפָּר,
ער האט דאס גערוּפָעָן אַמְּרִי מּוֹעֵד, דאס אַיז לוּמְדִישׁ דְּרוֹשָׁת אויף אלע
ימים טוביים, חנוכה אָזֶן פּוֹרִים אויך, זיין רבינוֹ ר' יידי גִּיט אַם אַשְׁיָּנָע
הסכמה, אָזֶן אויך ר' זִיכָּה בְּדַד דער רב פון זולצבאָך. דערוּילְה האב אָזֶן
ニישט געטראָפָן נאָך סְפִּירָם פָּוֹן דער ר' מאיר, דאס אַיז אַגְּרִוְוּסָעָ זְכִיה אַרְוִיסָע
געבען אַסְפָּר פָּוֹן מהר"ל מפארג אויף יוי"ד זַיְעָא. (שם ובולון תשע"ט)

וזאת האת ב-**ב**'ם געגענטפערט פאר ב-**ב**'ק: אל מוצאים ממצרים? הינה עם יצא ממצרים הינה בפה אתייען הארץ והוא ישב מפלין (כב ח) זאנט רשיי והוא ישב מפלין: קרובים הם להקריבני כמו (תחים קיח) כי אAMILIM, דאס האט בליך געזאגט צו בלעם, האט אים בלעם געגענטפערט: אל מוצאים ממצרים בתרעפה ראמ לוי: (כג כב) דארף מען פארשטיין וואס אייז געוווען די זארג פון בליך או מפלין: קרובים הם להקריתני, ווען עס שטייט (דברים ב ט) אל תצער את מואב ואל תתגר בעס מלחה, און וואס אייז די תשובה פון בלעם אז דער אויבערשטער האט די איידן ארויסגענומען פון מצרים? נאר עס שטייט אז לעתיד לבא, וועלן די איידן אינגעמען די שביעים אומות, אבער בי יציאת מצרים, וויליל די איידן זענען נישט א羅יס אין זיעיר זכות, נאר וויליל זיי זענען שוין געוווען בי די מײ'ט שעורי טומאה, דעריבער בער בחזק די הוציאנו ה' מצרים. און זענען דעת האבן זיי נאר כובש געוווען ז' אומות, און זענען דעת אייז געוווען דער ציווי פון אל תצער את מואב, אבער לעתיד לבא וועט מען אינגעמען מואב אוין! מיליא בליך האט געצען וויליל זיגן מלחמות שלא כדורך התביע, האט בליך געמיינט אז די איידן זענען שוין איין די מדריגה פון לעתיד לבא, און אל תצער את מואב ווערט יע策ט בטל! און דאס האט ער געמיינט: הינה עם יצא ממצרים, וויליל באמת זענען זיי א羅יס פון מצרים בחזק די, אבער הינה בפה את עין הארץ, זיי האבן צוגענדקט זיעירע גשמיוט, און זיי זענען שוין איין א הוכבע מדריגה, מיליא והוא ישב מפלין ער וועט אינגעמען מואבי האט אים בלעם געגענטפערט: אל מוצאים ממצרים, עס אייז נאך געליבין די זעלבע וויליערט, אז יציאת מצרים אייז נאך בבחינת בחזק די, און דער ציווי: אל תצער את מואב איין נאך דא. (גבשת פונם בילאטער)

לזכות כראזים קענטו מיר דרוקען דעם גלוין לון טוילן צי הייך לון קהונטרי

מדור העובדים

דעל הייליגעל צדיק לאיזיק פון זידיטשאָב כאַטערוואָט זיינ் חסיד פון אַשׁוּעָלעַ מלעט

בן איז נישט וו אלעמאָל, דער רבִי דרייט זיך אהן אונן צוּרִיךְ אונן קאַכְטֵיךְ.
 אַכְּנָן דָּאוּנְעָנָן רֹופֶט צוּ דָּעָרְ רַבִּי, פָּאָרְ רַ' אַלְיהָוָן אַגְּנָטָן: נַאֲכָמָאָל וַאֲלַסְטָנוּ
 שְׁשָׁתְּ טָאָן אֹזְאָךְ, וּוְיַיְלָאָיךְ הָאָבָב גַּעֲוָעָן אוֹ אַיךְ קָעָן גַּאֲרַנִּישָׁטָן
 עַרְקוּנְעָנָן! אַונְן אַיךְ הָאָבָב נִישְׁתְּגַעַתְּ קִיןְ בְּרִירָה נָאָר אוֹ מַעַן זָאָל אַים נִישְׁתְּ
 זָמָעָן וּוְעַט אַים נִישְׁתְּ דָּרְקַעְנָן?

זאת נאסר טעם איז' ר' נחום אנגעקומען קיין זודיטשוב, אבער יענט איז' ר' געווען זיעיר פריליאך, און ר' אליליהו פרענט אים ווי איז' איז' געווען דער שפט? האט אים ר' נחום דערצעילט: ער האט געואנט פארן שופט או עם איז' עשיין א פיעיר וואס האט פארברענט זיין הויז און גערטנער און האט קלאנגן פאר ביטוות. האט דער שופט געואנט או עם וענין דא רידיגענעבן א זיינט האט געווען ווי איז' דו האט אלילין אנגעזונן דעם פיעיר און דאס דורות וואס האבן געווען ווי איז' איז' דען רופט אוריין די זיינט א גרויסער פארברען! ר' נחום האלט זיך בי זיינס, און מען רופט אוריין די דער שופט האט זיינט געפרעגט, צו זיינט דערקענען דעם איז' וואס האט געגעזונן דעם הויז? האבן זיינט גענומפערט: אודאי אי! פרענט זיינט דער שופט זיינט דערקענען דאן אין געריכט הויז ווער האט אנגעזונן די הויז און זיינט קוקן זיינט און זיינט קענען נישט טורפֿען ווער האט אנגעזונן דעם הויז!
דרען שופט רופט צו ר' נחום און פרענט ווי ער הייסט און וואו ער וואוינט?
זונן ער האט געגעמפערט או ער איז' דער איזיגנטימער פון דעם פארברענטן זויז. פרענט דער שופט פון די עדות צו זיינט דערקענען אים און זיינט האבן געגעזונן או ער האט אנגעזונן זיינט הויז? האבן זיינט גענאמט: נישט ער האט אמאס אנגעזונן עם איז' געווען אנדערער! האט דער שופט געווען או עפעס נישט מיט נישט דא, און איז' געווארן אין כעם אויפֿר די עדות און געפסקנט או ר' נחום האט נישט אנגעזונן די פיעיר, און ער איז' באראכטיגט זיינט באקמען פון בעיטוות!

עוצם האט ר' אליהו פארשטיינען וואס זיין היליגע טאטע האט געויאגט: "איך באב נישט געהאט קיין ברורה נאר או מען זאל אים נישט דערקענען" ווילע ען האט אים מאקע נישט דערקענטן! ר' נהום איז אריין צום רבין און אים אודאנקט, אונ דער רבוי האט אים אויך באדראנקט פארן שיינע נתינה וואס אט באצאלט די חובות, אונ ר' אייזיקל האט אים אונגעוואואנטשן ער זאל צלחה זיין וויטער, אונ ר' נהום האט באקומווען זיין געלט, אונ איז אריבער אין אנדרער דארף, אונ געקויפט א הויז מיט א שיינע נארטן מיט ביימער, אונ ענדאט וויטער הצלה, זיין'א.

ר' נחום אמר עז נועון ואוילער דארפם איד, וואס האט פארמאנט א שיינע הוין
און גארטן מיט גוטע ביימער, אין מאג איז געשען א שריפה און אלעט האט
ויז' פאברעננט, ר' נחום האט געהאט ביטוח, פאראכערונג, און האט איינגעגעבען
זיין קלאנגע, כדי צו באקומען געלט, צוריך בויען אלעט. דער גלח פון דארף
האט נישט פארגונען ר' נחום, און האט געדונגנען פאלשע עדות או ר' נחום
האט אליען אנגענדן דעם פייער, ממילא קומט אים נישט געלט פאר די
שריפה! און דאס איז אויך א פארבערעך, צו בעטן פון ביטוח א פאלשע קלאנגע,
און מען האט געמאכט א מאג אויך א משפט.

ר' נהום איז געווען אחסיד און הומך פון הרה"ק ר' יצחק אייזיק (תקמ"ה - ט' פסין רעלע) בן הרה"ק ר' ישבר בעריש מווידיטשוב זצוק'ל, ר' אייזיקל איז געווען א תלמיד פון זיין פטעער דער ברודער פון זיין טاطן, הרה"ק ר' צבי הירש-הערשעל מווידיטשוב, דער מייסד החסידות. ר' יצחק אייזיק איז דער מחבר פון לילקומי מהרי"א על התורה אונז אויפֿ ילקוט שמעוני, אונז זיין תולדות איז באשריבן איז ספר פאר יצחק. איז ער געפֿאָרן צום רבנן איז טאג פון משפט בעטן א ברכה, אבער ר' אייזיקל האט נאך נישט געדאווענט אונז האט קיינעם נישט אוייפֿגענוּמוּן פָּאָרְן דָּאוּונְעַן, ר' נהום האט אײַנְגַּעֲבַּעַטֵּן דעם רבִּין זוֹן הרה"ק ר' אלחֶה פון זידיטשוב, ער זאל אַרְגִּינְצִין מְשַׁתְּדֵל זיין פָּאָר אִים, ווַיְלַי עַם שְׂתִּית אִים הִיָּנֵט אַמְשָׁפֵט, אַונְז עַר דְּרַצְיַילַט אִים דִּי גַּאנְצָעַ פָּרָשָׁה, אַונְז עַם שְׂתִּית אִים צוֹ דְּרַעְלִינְגַּן זיין הוֹי אַונְז פְּרָנְסָה חַזִּי, אַונְז ער ווּעַט גַּעַבְן אַ שיַּיְנָעַן וְסִינְגָּה פָּאָרְן בָּרְגִּינְ

ר' אליהו האט רחמנות געהאט און געיאגט, קומ אריין מיט מיר און איך וועל רערען און דו פאלג וואס איך וועל דיר זאגן, זאלטט גאנרטשט רעדן נאר איבערגעבן די קויטל ווען איך וועל דיר הייסן, און זי' זענען אריין צום רבין און ר' אליהו זאגט: או עס איי נישטא קיין געלט און שטוב, און מיר זענען שולדייג אסאך געלט, ר' אייזיקל קוקט אים און און זאגט: ני! וויל ר' אליהו קומט נישט פארן דאוועגען דערציילן ווען די הובוט! האט ר' אליהו געיאגט:
"ד' נהום איי דא און האט איי אין עת צרה און דארפ א ישועה יעט, און ער וויל געבן א שיינע נתינה, און דאם ווועט דעKEN אונזער אלע' חבות!" ר' אייזיקל האט געיאגט ואל ער אהער קומען און גענומען דעם קויטל פון ר' נהום און נאץ א פאר מינוט, זאגט דער רבין: ני' געונטערהייט, און דער אויבערשטער ווועט דיר השלפי אונ דו וועט מאלאט זיינ!"

ר' נחום גועגענט זיך און ער האט געגעבן די שיינע נתינה און דער רבינו שטעהט זיך דאועגעגען, ר' אליעזר האט אבער באמערטק איז דער דאועגעגען פון

הוועז לאוד עיי' "עולם דספדים" מרכז דעולמי לספרים שאינם ב norms ו בספרים עתיקים וכתבי יד צו ארכיון - א שייען מתנה

4403 - 16 Ave Brooklyn, NY 11204 USA ~ T 718 - 438 - 8414 ~ F 718 - 633 - 5500 Store Hours are 11-7:30 Fri till 1:30, To receive pardes: send to - pardeseyehuda1@gmail.com or pickup in the store from Wednesday also on the web at

WWW.SEFORIMWORLD.COM